УДК 373.21.017.92:78

О.М. Мороз, м. Вінниця,
В.А. Фрицюк, м. Вінниця
valentyna.frytsiuk@vspu.edu.ua

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Анотація. *У статті розглядається проблема розвитку професійного світогляду педагога-музиканта в умовах трансформації сучасного освітнього простору. Автор аналізує світогляд як складну динамічну систему уявлень, цінностей і смислів, що визначає ставлення особистості до світу та орієнтує її професійну діяльність. Особливу увагу приділено мистецькому (художньому) світогляду, який ґрунтується на образному та естетичному сприйнятті дійсності. У дослідженні розкрито структуру професійного світогляду педагога-музиканта, що включає аксіологічний, технологічний та творчий компоненти. Обґрунтовано системний підхід до формування світоглядної свідомості майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Визначено ключові умови цього процесу: інтеграція змісту освіти, залучення студентів до активної художньо-творчої та квазіпрофесійної діяльності, впровадження рефлексивних методів навчання та використання сучасних цифрових технологій*

Ключові слова*: професійний світогляд, педагог-музикант, мистецька освіта, ціннісні орієнтації, мистецький світогляд, професійна підготовка.*

Abstract. *The article examines the problem of developing the professional worldview of a music teacher within the context of the modern educational space transformation. The author analyzes the worldview as a complex dynamic system of perceptions, values, and meanings that determines an individual's attitude toward the world and guides their professional activity. Particular attention is paid to the artistic worldview, which is based on figurative and aesthetic perception of reality.*
The study reveals the structure of a music teacher's professional worldview, including axiological, technological, and creative components. A systematic approach to forming the worldview consciousness of future specialists in higher education institutions is substantiated. The key conditions of this process are identified: integration of educational content, involvement of students in active artistic, creative, and quasi-professional activities, implementation of reflexive teaching methods, and the use of modern digital technologies.

Keywords: *professional worldview, music teacher, arts education, value orientations, artistic worldview, professional training.*

Постановка наукової проблеми. Актуальність проблеми розвитку професійного світогляду педагога-музиканта зумовлена сучасними трансформаціями освітнього простору, зокрема переходом до компетентнісної, особистісно орієнтованої та культурологічної парадигм навчання. У цих умовах педагог-музикант постає не лише як носій спеціальних знань і виконавських

умінь, а як суб'єкт творчої, інтерпретаційної та ціннісно-смислової діяльності, здатний формувати в учнів цілісне художнє бачення світу.

Особливої ваги набуває розвиток професійного світогляду в контексті інтеграції мистецької освіти, цифровізації навчання та впливу глобалізаційних процесів, які вимагають від педагога-музиканта гнучкості мислення, відкритості до інновацій і здатності до міжкультурного діалогу. Крім того, сучасна мистецька освіта потребує фахівця, який поєднує професійну майстерність із високим рівнем духовної культури, естетичних цінностей і педагогічної рефлексії. Саме тому розвиток професійного світогляду педагога-музиканта є необхідною умовою його самореалізації, творчого зростання та ефективного впливу на формування особистості здобувачів освіти.

Отже, актуальність означеної проблеми визначається потребою у підготовці педагога-музиканта нового типу, здатного до осмислення мистецтва як цілісного культурного феномена та до впровадження інноваційних підходів у музично-педагогічній діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати особливості розвитку професійного світогляду педагога-музиканта в закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Феномен світогляду здавна є предметом уваги різних наук – філософії, педагогіки, психології, соціології та культурології, оскільки він відображає уявлення людини про світ і своє місце в ньому. Його зміст змінюється залежно від історичної епохи та домінуючої парадигми пізнання, тому універсального визначення світогляду не існує.

Варто зазначити, що в процесі розвитку людства сформувалися різні світоглядні системи: теоцентрична (з домінуванням віри в надприродне), космоцентрична (орієнтована на пошук єдності світу) та антропоцентрична (зосереджена на людині як центрі буття). Світогляд є складним, багатокомпонентним утворенням, у межах якого виокремлюють основні типи: міфологічний, релігійний, філософський, науковий і мистецький.

Кожен із них має свої особливості: міфологічний спирається на віру та символічне осмислення дійсності; релігійний – на поділ світу на природний і надприродний; філософський – на раціональне осмислення буття і пошук

смислу; науковий – на об’єктивні, доказові знання; мистецький – на образне, естетичне сприйняття світу через мистецтво. Мистецький (художній) світогляд ґрунтується на художніх образах та творах мистецтва, матеріальних та духовних цінностей, задовольняючих естетичні потреби людини і суспільства відповідно до смаків, переконань, ідеалів [1; 3].

Отже, світогляд постає як динамічна система уявлень, цінностей і смислів, що визначає ставлення людини до світу та орієнтує її діяльність. Світогляд є не просто елементом свідомості чи пізнавальної діяльності, а важливою духовно-ціннісною основою особистості. Він відображає складну взаємодію людини зі світом і виконує орієнтаційну функцію, сприяючи формуванню системи цінностей, у центрі якої перебуває людина.

Науковець О. Горожанкіна, узагальнюючи різні наукові підходи, визначає ключовою характеристикою світоглядної свідомості педагога-музиканта її діалогічну спрямованість, основою якої є толерантність. Вона трактується як здатність приймати іншу позицію, поважати відмінні погляди, переконання та цінності, що є необхідною умовою ефективної взаємодії й взаєморозуміння між учителем і учнем.

Важливе місце у формуванні професійного світогляду відводиться глибокому особистісному осмисленню музики. Справжнє розуміння музичного твору ґрунтується не лише на емоційному відгуку, а на цілісному переживанні, яке передбачає проникнення у художній зміст, авторський задум і внутрішній світ іншого. Такий підхід підкреслює єдність емоційного, інтелектуального та духовного аспектів музично-педагогічної діяльності і є основою формування світоглядних переконань педагога [2].

Нам імпонує розгляд О. Горожанкіною професійного світогляду педагога-музиканта як цілісної структури, що складається з кількох взаємопов’язаних компонентів.

Аксіологічний компонент відображає систему професійних цінностей педагога-музиканта, його уявлення про значущість музики, педагогічної діяльності, розвитку особистості учня. Саме цей компонент визначає ціннісні орієнтири та гуманістичну спрямованість роботи педагога.

Технологічний компонент пов’язаний із практичною стороною діяльності. Він охоплює методи, прийоми, уміння і навички, які забезпечують ефективне навчання музичного мистецтва, а також здатність до професійного спілкування й взаємодії з учнями.

Творчий компонент характеризує здатність педагога-музиканта до креативного підходу у професійній діяльності. Він проявляється у самостійності мислення, гнучкості, умінні знаходити нестандартні рішення, передбачати результати педагогічного впливу та реалізовувати власні ідеї в навчальному процесі. У сукупності ці компоненти забезпечують цілісність професійного світогляду педагога-музиканта та визначають його ефективність як фахівця і особистості [2].

Розвиток професійного світогляду майбутніх педагогів-музикантів у педагогічному університеті має здійснюватися системно – через поєднання змісту освіти, форм організації навчання та спеціально створених педагогічних умов. Йдеться не лише про передачу знань, а про формування ціннісних орієнтацій, художнього мислення здобувачів, здатності до інтерпретації мистецтва і педагогічної рефлексії.

Насамперед, важливо забезпечити світоглядно орієнтований зміст підготовки. Це передбачає інтеграцію музично-теоретичних, виконавських і педагогічних дисциплін із курсами культурології, естетики, історії мистецтв. Такий міждисциплінарний підхід сприяє формуванню цілісного бачення музики як частини культури і соціального феномена, а не лише як окремої навчальної дисципліни.

Не менш значущим є залучення студентів до активної художньо-творчої діяльності. Участь у виконавських проєктах, імпровізації, аранжуванні, створенні власних музичних продуктів формує індивідуальну творчу позицію, розвиває здатність до самовираження і глибшого осмислення мистецтва. Важливо, щоб ця діяльність супроводжувалася обговоренням, аналізом і рефлексією.

Ефективним засобом є також використання інтерпретаційних та рефлексивних методів навчання. Аналіз музичних творів, порівняння різних

виконавських версій, дискусії щодо художніх смислів сприяють розвитку критичного мислення майбутніх педагогів-музикантів, естетичного смаку та власної професійної позиції здобувачів [4; 5].

Важливу роль відіграє організація квазіпрофесійної діяльності. Це можуть бути моделювання уроків музичного мистецтва, педагогічні майстерні, тренінги, участь у творчих проєктах із реальними освітніми завданнями. Така діяльність дозволяє студентам інтегрувати знання, цінності та практичний досвід, формуючи власний стиль педагогічної взаємодії.

Окрему увагу варто приділити використанню сучасних технологій і міжкультурного діалогу. Цифрові інструменти, онлайн-платформи, доступ до світового музичного контенту розширюють культурний горизонт студентів, сприяють відкритості до різних мистецьких традицій і формують глобальне професійне мислення.

Висновки. Отже, розвиток професійного світогляду майбутніх педагогів-музикантів у педагогічному університеті забезпечується через інтеграцію змісту освіти, активізацію творчої діяльності, впровадження рефлексивних і інтерпретаційних методів, організацію квазіпрофесійної практики та орієнтацію на культурну і ціннісну складову професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Верещагіна-Білявська О., Французан О. Фортепіанна музика українських композиторів у педагогічному репертуарі: Навчально-методичний посібник. Вінниця. 2025.
2. Горожанкіна О.М. Педагогічні умови формування професійного світогляду педагога-музиканта: дис. … канд. пед. наук 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Кіровоград. 2009. 206 с.
3. Діденко В., Табачковський В. Світогляд. *Філософський енциклопедичний словник.* К., 2002. С.269.
4. Фрицюк В. А., Пахольчак Є. О., Фрицюк В. М. Розвиток мотивації професійного саморозвитку майбутніх бакалаврів хореографії в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти.* Випуск 29. 2023. С.77–84. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.10
5. Фрицюк В. А., Фрицюк В.М. Готовність до інноваційної діяльності в контексті професійного саморозвитку вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія.* Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. Випуск 67. С. 93–98.